

DÖNÜŞTÜRÜCÜ BİR ARAÇ OLAN SİNEMANIN MEKAN VE MİMARLIK ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: "GATTACA" ÖRNEĞİ

TRANSFORMATIVE IMPACT OF CINEMA ON SPACE AND ARCHITECTURE: CASE OF "GATTACA"

Seçkin Kutucu, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü

Özet

Sinema 20. yüzyılın başlarından itibaren, teknolojik gelişmelere açık bir kitle iletişim aracı olarak gelişmiş ve zamanla gerçekliğin yeniden üretiminde kullanılır olmuştur. Mimarlık ve mekan algısının, geçmişte kaçışlı perspektif gibi temsiliyet biçimleri etkisi altında kaldığı düşünülürse, gerçekliğin yeniden üretimini beyaz perdeye yansıtan sinemadan da etkilenmeleri kaçınılmazdır.

Mimari mekanın bir bağlamı vardır ve mekana ait kodlar diğer sanat alanları tarafından kullanılmaya açıktır. Sinema, mimarlıktan oldukça farklı bir ortam sunmasına rağmen mimarlığın ve mekanın bağlamından faydalanır. Yönetmen bu bağlamdan gelen kodları film içinde kullanır. Böylelikle film, mekanı kendi bağlamından koparır. Mekanı bir başka bağlama oturtur. Bunları yaparken de yer, zaman, çerçeveleme, kurgu, hareket, süreklilik gibi, sinema ve mimarlığın ortak kavramlarından ve yapısal araçlarından yola çıkar.

Yaşamın içinden ve günlük pratiklerden yola çıkan, biçimlendirici özelliklere sahip olan sinema ve mimarlık disiplinlerinin birbirlerinden etkilenmeleri ve biçimlendirmeleri söz konusudur. **Bu çalışma sinema filmlerinde yer alan mimari mekanın geçirdiği anlam dönüşümlerini ve sinemanın dönüştürücü etkilerini ortaya koymayı ve tartışmayı amaçlar.** Örnek filmler olarak seçilen Andrew Niccol'un "Gattaca" ve Peter Wier'in "Truman Show" filmlerinde mimarlık açısından sinemanın dönüştürücülüğü ve sinema açısından mimarlığın biçimlendiriciliği üzerinde durulmuştur. Mekan, her iki film içinde açıkça ön planda yer almaktadır. "Mekan ve Mimarlık", bir arka fon oluşturmanın çok ötesinde kavramsal ve tasarımsal bir nosyon olarak ele alınmıştır. Aynı zamanda filmlerde yer alan binalar ve fiziksel çevre, zaman, dönem, yer, ideoloji ve dünya görüşü ile ilgili olarak izleyiciye bilgi ve kodlar aktarırlar.

Gattaca filminde bir üst dil (metalanguage) ya da ideolojiden söz etmek mümkündür. Filmde yer yer görülen modern, brutal yapılar bürokratik, faşist bir yönetimin ve faşist bir geleceğin vizyonu olarak sunulur. Aslında bu yapılar, Wright'ın humanist ve çevreyle örtüşen mütavazi ilişki kurma yaklaşımının dönüştürülmesidir. Bir başka deyişle film, kullandığı üst dil ve ideolojisi ile bir mimarlık ürününde anlamsal dönüşüme sebebiyet verir. Benzer şekilde "Truman Show" filminde de bir üst dil ve ideolojiden rahatlıkla söz edebiliriz. Filmde yer alan Seaheaven yerleşkesi, Leon Krier'in mimarlık anlayışının izini süren "New Urbanism" hareketinden yola çıkan Andres Duany ve Elizabeth Platter tarafından 1984-1991 yılları arasında planlanmış bir (community)

sosyal ortamdır. **Kentli için bir kaçış, geçmiş ve gelenekle bir bağ olarak içe dönük, kendi kendine yeterli yerleşke olarak düşünülmüştür.** Film içinde ise **bireyin kapatıldığı, düzmece ve son derece rutin bir hayatın geçtiği bir hapishane, ideal yaşamı vaad eden sahte cennet ve gerçek olmayan, kurmaca bir mikro-toplumun eleştirisi** olarak karşımıza çıkar. Filmler içinde yapılan toplumsal eleştiri ve kritik yaklaşımlar, mimari çevre ve mekanların da anlatımcı desteğiyle örtüşür ve canlılık kazanır

Yönetmenlerin her biri kendi yaklaşımı ile dünyayı, insanları, nesnelere ve olayları ifade eder. Bu bağlamda mekan da yönetmenin gözünden yeniden ifade edilir. Niccol'un yönettiği ve senaryo yazarlığını yaptığı "Gattaca" filminde yer alan Wright'ın "Marin County Civic Center" yapısı ve Predock'un "California Polytechnic-Administration ve Laboratory" yapıları, artık yönetmenin kurguladığı mekanlar ve yerlerdir. Benzer şekilde Wier'in yönettiği "Truman Show" filmindeki "Seaside" da artık yönetmenin kurguladığı "Town of Seaheaven" dir. Bu filmlerde yer alan tüm mekanlar artık yönetmenin elinden yeniden şekillenmiş olarak çıkan sinema mekanlarıdır. **Böylece sinemanın mekan üzerinde söz veya söylem oluşturabilme gücüne sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sinematik kavramlarla, mekanın biçim ve içeriğinin dönüştürülebildiğini de pekala iddia edebiliriz.**

Anahtar Sözcükler: *mimarlık, sinema, mekan, temsiliyet, mekanın dönüşümü, filmlerde mimari mekan*

Abstract

Since the early 20th century, cinema has been developed into an influential communication instrument due to the advancements in technology. It has become the leading entertainment medium for mass culture in the very first half of the 20th century. Architecture, being certainly in interaction with other forms of art, has also been influenced by cinema in circumstances of production of space. Therefore, "space" can be considered as the most influential concept in the existence of the relation between architecture and cinema.

Architectural space is coded with the very seminal idea in design phase firstly and then with every other aspect through the time of its construction. In this signification process of space, every discourse, every graphical and scriptural work, every single experience in daily life practices is seeded in collective consciousness of the society and it all becomes a part of the process. Besides, architectural space has a context and this context indicates in other fields. In other words, the codes that architectural space has, can be used for other fields of art and humanities. Although it is a different medium, cinema makes use of the context of architectural space and director uses the codes of space as well. He uses the potentials of the context and with montage, he even re(de)contextualizes it. Major concepts of cinema and architecture in common like, space, time, perception, framing, editing, movement, continuity and story are therefore the main tools in this de-contextualization process.

This study aims to expose the transformation of meanings of architectural space in cinema films and the transformative impact of cinema. And in this exposition, Andrew Niccol's first made film "Gattaca" (1997) has been analyzed in a case study in order to uncover the meaning changes of architectural spaces and built environment. In "Gattaca", space is certainly considered as a notion by the directors. In other words, the spaces and the built environment which takes place in the film have an expressive role. Hence, it is essential for architects to be aware of the transformative impact and features of film medium in the representation of space.

Wright's "Marin County Civic Center" in St. Rafael and Antoine Predock's "California Polytechnic University Administration and Laboratory" buildings" that have been imaged in the film help the director in the portrayal of an avant-garde atmosphere and in transmission of the codes of a bureaucratic fascist future to the spectators. In this portrayal, there is a critical approach to a probable social formation in a threshold future which gets support from the language of modern architecture. Therefore, it is possible to mention a metalanguage or ideology in "Gattaca" and this ideology have been emphasized by architectural spaces. The modern, brutal structures of F.L. Wright and Predock have been used and organized in the film's context. The movie causes a transformation in the meanings of architectural space that take place in the film in context of this metalanguage and ideological approach. Consequently, we can mention about the impact and influence of cinema to initiate arguments on architectural space and the built environment.

Key Words: *architecture, cinema, space, representation, transformation of space, architectural space in films*